

льная деятельность органов государственной власти и управления ЗУНР, а также нормативно-правовые акты, регламентирующие полномочия и юрисдикцию органов власти и управления в финансово-экономической сфере.

Ключевые слова: Западноукраинская Народная Республика, финансово-экономическая политика, Государственный Секретариат ЗУНР, финансы, налоговая система, земельная реформа.

Kyshakevych L.Yu. Historic and legal principles of the financial and economic policy realization in the Western Ukrainian National Republic.

The article is dedicated to the research of historic and legal principles of financial and economic policy in the Western Ukrainian National Republic. The main stages of the establishment of the financial and economic apparatus of the Western Ukrainian National Republic in 1918-1919 were analyzed as well as its role in the formation of the financial and economic policy. The legislation of the government and management of the Western Ukrainian National Republic as well as regulatory and legal deeds which regulate the powers and jurisdiction of the government and management in the sphere of finance and economic have been characterized.

Key words: Western Ukrainian National Republic, financial and economic policy, state secretariat of the Western Ukrainian National Republic, finance, tax system, land reform.

Стаття надійшла 15 лютого 2013 р.

УДК 341.222 (498. «1918/1940»)

**В.С. Макаручук,
Н.Я. Рудий**

СХІДНІ КОРДОНИ МІЖВОЄННОЇ РУМУНІЇ (1918–1940 pp.): АСПЕКТИ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Розглядаються історичні передумови і фактичні обставини територіального розширення Румунського Королівства на Схід, здійснені Бухарестом під кінець Першої світової війни, а також відповідність зовнішньополітичної активності Румунії того часу нормам чинного міжнародного права.

Ключові слова: Бессарабія, Буковина, Версальська конференція, система Версальських договорів, старе міжнародне право, нове міжнародне право, право націй на самовизначення.

Постановка проблеми. Територіальні суперечності між Україною і Румунією остаточно зняті з підписанням базового двосторонньо-

го договору «Про відносини добросусідства і співробітництва між Україною та Румунією» (1997 р.), а також після прийняття в лютому 2009 р. Міжнародним судом ООН в Гаазі рішення про розмежування територіального шельфу між двома державами. Тим не менше, певні тертя залишаються; частина румунської громадськості вважає, що стосовно їхнього народу і держави в 1940–1948 рр. здійснювався радянський диктат, а територія Румунії зазнала необґрунтованого зменшення. Не торкаючись питання територіального врегулювання між СРСР і Румунією, здійсненого в 40-х рр. минулого століття (це – окрема тема), розглянемо юридичну обґрунтованість східних кордонів Румунського Королівства станом на 1918–1940 рр.

Стан дослідження. Тема дослідження не була раніше безпосереднім об'єктом вивчення історико-правової науки. Однак окремі питання висвітлювали у своїх працях такі зарубіжні та вітчизняні науковці, як В. Яровий, Н. Головін, М. Мельтюхов, І. Адамчук, В. Дюкарев, Я. Копанський, І. Левіт, І. Лебедев, І. Лупеску, Ф.Сапса, С. Канюк та інші.

Метою статті є об'єктивне висвітлення історичних передумов і фактичних обставин територіального розширення Румунського Королівства на Схід, здійснені Бухарестом під кінець Першої світової війни, а також відповідність зовнішньополітичної активності Румунії того часу нормам чинного міжнародного права.

Предметом дослідження є юридична обґрунтованість східних кордонів Румунського Королівства станом на 1918–1940 рр.

Виклад основних положень. У результаті Першої світової війни територія Румунії збільшилася більш, ніж у два рази, – з 131,3 до 295 тис. кв. км, а населення майже втричі – з 6,7 до 18 млн. чол. [1, с. 374]. Що ж характерно, особливою доблестю румунська армія на полях битв не відзначалася. Вступивши в Першу світову війну 14 (27 серпня) 1916 р., Румунія зазнала низку поразок. Уже спочатку 1917 р. німецькі та австро-угорські війська окупували 99845 кв. км (72,4%) довоєнної румунської території. Румунський фронт тримався лише завдяки російській підтримці. На вересень 1917 р. в його складі налічувалося 1976260 комбатантів і лише 458 тис. власне румунських військовослужбовців [2, с. 216–217].

Ще 9 листопада 1918 р., тобто за три дні до формального закінчення Першої світової війни, Бухарест за власною ініціативою оголосив про розрив Бухарестського договору 1916 р. з країнами Антанти, оскільки цей договір обмежував права Румунії на буковинські землі лише по р. Прут [3, с. 24].

Як відомо, положення Договору від 4 (17) серпня 1916 р. передбачали приєднання до Румунії, після остаточної перемоги країн Антанти, південної частини Буковини по р. Прут (північна, заселена переважно українцям, повинна була відійти до Росії), всієї Трансільванії по р. Тиса, всього Баната по р. Дунай і збереження в своєму складі колишньої болгарської Південної Добруджі [4, с. 11]. Однак, відмовившись в односторонньому порядку від Бухарестського договору 1916 р. в тій його частині, що стосувалася Північної Буковини, на той час окупованій румунськими військами, румунська сторона втратила можливість вимагати виконання обіцянок, даних їй Антантою, на післявоєнній Версальській конференції. На що їй, до речі, було вказано англійської делегацією.

Тим не менш, на перший погляд неймовірно збільшення території та населення Румунії стали реальністю вже в 1919–1920 рр. Щедра винагорода відбулася навіть без фальшованих плебісцитів. Ймовірно, певну роль у такому розвитку подій зіграла роль регіонального жандарма, взята на себе Бухарестом у придушенні Угорської Радянської Республіки (березень–серпень 1919 р.), українського визвольного руху в Північній Буковині та прорадянських настроїв у Бессарабії.

В кінці 1917 р. у Петрограді відбувся Жовтневий переворот, і новий Радянський уряд почав мирні переговори з Четверним Союзом про негайне укладення «справедливого миру без анексій і контрибуцій». По суті, така одностороння ініціатива революційного Петрограда стала зрадою західних Союзників по Антанті, що вступили в Першу світову війну в серпні 1914 р. на захист Сербії та Росії. У міжнародному праві, принаймні для того історичного часу, зміна уряду не могла служити достатньою підставою для відмови від зовнішніх зобов'язань держави. Посилання на застереження *rebus sic stantibus* також виглядає малопереконливою.

Лондон і Париж стали гарячково шукати можливість збереження якщо не колишнього Східного фронту, то хоча б його подоби. 7 (20) січня 1918 р. румунське військове командування, за згодою представників Антанти, віддало наказ своїм військам перейти р. Прут і вступити в Бессарабію. При цьому робилася спроба пояснити румунську військову акцію як гуманітарну операцію, спрямовану на допомогу місцевому населенню та російській армії.

Але Кремль, цілком резонно і обгрунтовано, розцінив цей крок як агресію проти Росії. 13 (26) січня 1918 р. Радянський уряд постановив перервати дипломатичні відносини з королівською Румунією.

У його Заяві зокрема зазначалося: «Вкрита злочинами румунська олігархія відкрила військові дії проти Російської Республіки» [5, с. 89]. Тобто констатувалося недружнє ставлення з боку сусідньої держави, хоча війна формально не оголошувалася.

18 (31) січня 1918 р. в Кишиневі зібрався III Бессарабський губернський з'їзд, який висловився за владу Рад і проти відторгнення області від революційної Росії. Голова з'їзду В.М. Руднев був заарештований і розстріляний на наступний день за розпорядженням румунської окупаційної влади [6, с. 22]. Разом з Рудневим були розстріляні ще 45 депутатів [7, с. 46] – більш, ніж показовий, урок для противників об'єднання з Румунією.

Тим часом ленінському уряду вдалося здійснити військовий тиск на окуповану румунами Бессарабію силами російської Дунайської флотилії і місцевих повстанців. На підставі російсько-румунської угоди від 5–9 березня 1918 р. Румунія зобов'язувалася відвести свої війська з Бессарабії протягом двох місяців, відмовлялася від будь-яких адміністративних функцій і погодилася «не вживати ніяких військових, ворожих або інших дій проти Радянської республіки» [5, с. 210].

Але ситуація знову змінилася. Після укладення Брестського миру Радянська Росія втратила реальну можливість надавати підтримку прорадянським силам у Бессарабії, чим негайно й скористався Бухарест.

Вирішено було зробити ставку на нібито самовизначення населення Бессарабії. Оскільки з III губернським з'їздом у румунських властей відносини не склалися, вирішено було звернути увагу на Сфатул Церій (Рада країни). Цей виконавчий (а не законодавчий) орган був сформований після рішення Всеросійського військово-молдавського з'їзду 21 жовтня 1917 р. Як передбачалося, він повинен був складатися з 120 чоловік. Місцевим селянам виділили 30 місць, робітникам – жодного. Внаслідок розбіжностей між делегатами на самому з'їзді обрали лише кілька членів, подальше формування Сфатул Церій здійснювала комісія, очолювана прапорщиком Теута. В результаті цієї діяльності і був сформований Сфатул Церій у складі 150 депутатів, 138 з яких були кооптованими, а не обраними [7, с. 45].

Готуючи інсценізацію «вільного волевиявлення народу», румунська окупаційна влада 27 березня 1918 розстріляла тих депутатів Сфатул Церій, які виступали проти приєднання Бессарабії до Румунії (всі розстріляні за винятком українця Чумаченко були етнічними молдаванами) і в той же день провели відкрите і поіменне голосування

в присутності озброєних румунських військових. Незважаючи на протести селянської фракції і деяких інших груп, вдалося отримати більшість, яка прийняла Декларацію про об'єднання з Румунією.

Документ передбачав широку автономію, повагу прав національних меншин, конституційні гарантії прав і громадянських свобод і т. п. [8, с. 78–81]. Повзуча анексія Бессарабії відбувалася на тлі військових невдач Румунії в конфлікті з Німеччиною і Австро-Угорщиною. 7 травня 1918 р. в Бухаресті був підписаний мир з Центральними державами, за яким Румунія втрачала 6 тис. кв. км довоєнної території, з яких близько 600 кв. км передбачалося приєднати до австрійської Буковини. Але Четверний Союз одночасно визнав за переможеною Румунією «права» на більшу частину окупованої нею Бессарабії.

У сучасному міжнародному праві передбачена можливість відторгнення частини території держави-агресора як санкції держави-переможця (найвідоміший приклад такого роду – Потсдамські угоди 1945 р. по Східній Пруссії). У т. зв. старому міжнародному праві придбання території переможеного ворога було цілком легітимним способом збільшення державної території, якщо йшлося про агресора чи жертву агресії. Але і в цьому випадку потрібний був висновок післявоєнного мирного договору, приєднання окупованої території одностороннім правовим актом держави-переможця (окупанта) не допускалося. Приймаючи підтримку Четверного Союзу в справі відторгнення частини території переможеної Росії (з нею Німеччина та її союзники на початку березня 1918 р. уклали відомий Брестський мир), Румунія тим самим прив'язувала себе до Центральних держав, перетворюючись на їх фактичного військового союзника. Її «права» на Бессарабію тепер юридично спиралися на відмову Радянської Росії від територій, окупованих австро-німецькими Союзниками внаслідок укладення Брестського миру. Держави-переможці Росії погодилися поступитися частиною території переможеної ними ворожій держави своєму новому фактичному союзнику. Збережися крихке статус-кво травня 1918 р. на майбутнє, отримай перемогу Четверний Союз у світовій війні, і легітимізація включення Бессарабії до складу Румунії можна було б вважати відбулася.

Але світова війна отримала несподіване продовження. Провал розпочатого в травні 1918 р. генерального німецького наступу на Париж, посилення американської допомоги Антанти, буржуазна революція в Німеччині 8–9 листопада 1918 р. зруйнували і цей цинічний

договір. У Бухаресті вирішили звернутися до права націй на самовизначення, задекларованого у відомих «14 пунктах» президента США В. Вільсона.

В кінці листопада 1918 р. з ініціативи т.зв. Молдавського блоку без попередньої публікації в пресі та розсилки повісток було скликано позачергове засідання Сфатул Церій, в якому взяли участь 46 депутатів (із загальної кількості 162), в основному члени Блоку. В ніч з 25 на 26 листопада формально неправомірний з'їзд (оскільки для правомірності рішень мінімальний кворум повинен становити не менше третини – 54 депутати – від усього складу Сфатул Церій) прийняв рішення про безумовне приєднання краю до Румунії. В результаті Бессарабія була позбавлена навіть «провінційної автономії». Відразу ж після цього Сфатул Церій був розпущений королівським декретом [8; с. 81].

Проти кулуарного рішення гостро протестували ті депутати Сфатул Церій, які не брали участі в засіданні. Однак, їхня думка вже нікого не цікавила.

У Парижі 28 жовтня 1920 р. між Великобританією, Францією, Італією, Японією та Румунією (без участі Росії та України і проведення плебісциту) був підписаний договір про передачу Бессарабії Румунії. Стаття 9 цього договору проголошувала, що «Високі договірні сторони запросять Росію приєднатися до вказаного договору, як тільки буде існувати визнаний ними російський уряд» [9, с. 69]. Цю обіцянку так ніколи і не було виконано.

Слід також зазначити, що Паризький протокол від 28 жовтня 1920 р. не був ратифікований Японією (як стороною договору), тому він залишився без міжнародної правової сили. Не визнали його також США і ряд європейських держав.

Навіть у прихильній до Румунії західній історико-правовій науці висловлюються сумніви щодо легітимності поглинання Бессарабії. Наприклад, американський авторитет у сфері міжнародного публічного права А.Коббан вказував, що у Версалі румунська делегація протестувала проти самої можливості проведення плебісциту в Бессарабії, посилаючись на ту обставину, що автохтонне «румунське» населення і так становить абсолютну більшість [10; с. 92]. Вчений вважав, і як нам видається, цілком обґрунтовано, що подібні відмовки (Франція, наприклад, не бажала плебісциту в Ельзас-Лотарингії) є свідомим свідомством певної слабкості позиції.

Росія і Україна 1 листопада 1920 р. висловили свою незгоду з цим рішенням. У Ноті Урядів РСФСР і УРСР Урядам Великобританії,

Франції, Італії і Румунії вказувалося: «Дізнавшись про те, що між великими союзними державами та Румунією підписано договір про приєднання до останньої Бессарабії, Уряди Радянських Республік Росії і України оголошують, що вони не можуть визнати будь-яку силу угоди, що стосується Бессарабії, яка укладалася без їхньої участі, і що вони жодним чином не вважають себе зв'язаними договором, укладеним з цього приводу іншими урядами» [11, с. 312].

Не міг румунський уряд у своїх претензіях на Бессарабію спиратися на тривалий період т.зв. мовчазного визнання з боку радянського правонаступника (контінюатора) Росії. Москва постійно нагадувала про свої територіальні права нотами протесту [12].

Не приносили успіху спроби нав'язати радянській стороні визнання правової сили анексії Бессарабії на Варшавській (1921 р.) і Віденській (1924 р.) румунсько-радянських конференціях, за допомогою пакту Бріана-Келлога (1929 р.), при поновленні румунсько-радянських відносин 9 червня 1934 і т. п. У всіх цих випадках радянська сторона робила заяви, що її позиція залишається незмінною, а бессарабське питання – відкритим [13, с. 43].

Москва і Київ також різко реагували на кожен спробу Бухареста добитися міжнародно-правового визнання анексії Бессарабії з боку третіх держав. Так, після підписання франко-румунського «гарантійного» договору 10 червня 1926 р. (Франція, намагаючись не допустити зближення Румунії з фашистською Італією, підписала з нею договір про надання допомоги, в якому визнала її існуючі кордони) союзний Радянський уряд спочатку зажадав роз'яснень, а потім (2 жовтня 1926 р.) звернувся до Франції з нотою протесту. Він заявив, що розглядає франко-румунський договір, як недружній акт французького уряду щодо СРСР. Також Радянський уряд попереджає у своїй ноті, що франко-румунський договір 10 червня 1926 р. «зменшує шанси мирного вирішення бессарабського питання на базі права народів на самовизначення і посилює загрозу, спрямовану проти миру в Східній Європі» [14, с. 354].

Подібний протест радянський уряд висловило і в ноті 6 жовтня 1926 р., адресованій італійському прем'єр-міністру Муссоліні, в зв'язку з підписанням італо-румунського договору від 16 вересня 1926 р.

Тим часом Бухарест проводив активну політику «румунізації» окупованих територій. За радянськими підрахунками, протягом міжвоєнного часу Румунія виселила з окупованої Бессарабії більше 300 тис. чол. місцевого населення [15, с. 53]. Зрозуміло, що масштабні

депортації корінного, але «нерумунського» населення мали б істотний вплив на результат евентуального плебісциту, якби такий був проведений на вимогу Союзу РСР як правонаступника Росії.

У свою чергу, Москва жодним чином не допускала пом'якшення своєї первинної позиції в бессарабському питанні. Навіть встановлення двосторонніх радянсько-румунських дипломатичних відносин (1934 р.) не означало визнання анексії Бессарабії, що розумілося і румунською стороною. На засіданні румунського парламенту міністр іноземних справ Н. Тітулеску був жорстко розкритикований за те, що «підписав з Росією угоду, в якій нічого не говориться про Бессарабію» [16, с. 354].

У міжвоєнний період до складу Румунії входила і Буковина. Після поразки у Першій світовій війні та розпаду Австро-Угорської імперії Відень, на вимогу союзницьких держав, відмовився від суверенітету над тими частинами колишньої імперії, чие населення не було німецькомовним. Сюзереном цих земель де-юре стали держави-переможці, які припускали здійснити майбутнє територіальне врегулювання на основі проголошених ними ж принципів поваги права націй на самовизначення. Саме з подачі Версальської конференції Північна Буковина була передана Румунії – без проведення плебісциту і всупереч волі більшості місцевого населення.

Ще 3 листопада 1918 р. у Чернівцях відбулося крайове народне зібрання (Буковинське народне віче), яке проголосило возз'єднання Північної Буковини з Україною. У багатолюдному форумі (понад 40 тис. учасників) взяли участь представники майже всіх міст і сіл, усіх станів і національностей, громадських організацій краю. Після окупації Буковини румунськими військами 28 листопада 1918 р. румунська влада скликала Генеральний конгрес Буковини, куди формально запросили представників усіх національностей. Згоду дали представники поляків і німців, представники української та єврейської громад відповіли відмовою. Австрійський перепис населення 1910 р. зафіксував у Буковині чисельне переважання українського населення над румунським, отже, на Конгресі не було представлено більшості населення.

Основним рішенням стало проголошення «возз'єднання з Королівством Румунія Буковини, без кондицій (умов) і назавжди в своїх колишніх межах по Черемош, Колячін і Дністер» [17]. Незважаючи на те, що легітимність цього конгресу більш, ніж сумнівна, оскільки в його роботі не брали участі представники релятивної більшості

населення (українці та євреї), офіційний Бухарест поспішив прийняти 19 грудня 1918 р. декретозакон № 3344 про приєднання Буковини до Румунії. У документі зокрема зазначалося: «Буковина в спільних кордонах, які чекали своєї історичної долі, є і залишається невід'ємною частиною Румунського королівства» [18, с. 34]. 29 грудня 1919 р. новообраний румунський парламент, у першу чергу, ще до початку своєї роботи, прийняв закон про ратифікацію декретозакону про приєднання Буковини до Румунії [19, с. 555]. Король промудгував цей закон 31 грудня 1919 р.

Суверенами Буковини, згідно майбутнього Договору з переможеною Австрією, виступили всі держави-переможці, яким і належить право визначити її державно-правовий статус. На Версальській конференції Румунію, в її претензіях на Буковину, завзято підтримала Франція, менш активно – Великобританія, позиція США була діаметрально протилежною. Остання була сформульована в т. зв. Чорній та Червоній книгах, представлених американською делегацією. 21 січня 1919 р. Вашингтон наполягав, що територіальне розмежування в Буковині повинно здійснюватися за етнографічним принципом, регіон слід розділити на дві частини – українську і румунську, залишаючи місто Чернівці під владою Румунії [20, с. 40].

Франція, меншою мірою Великобританія, у Версалі були насамперед стурбовані загрозою німецького реваншизму і вже в цей час почали організовувати майбутню Малу Антанту. Сполучені Штати, на чолі яких стояв В. Вільсон зі своєю ідеєю права націй на самовизначення, дещо менше були пов'язані цим фактором. У підсумку верх взяли прагматичні міркування європейських Великих Держав, і Румунія отримала те, що їй по праву націй на самовизначення належати не могло. Ми вже висловлювали думку, що у Версалі Бухарест був винагороджений за взятю ним на себе функцію регіонального жандарма. Край формально був переданий Румунії Союзницькими Державами Сен-Жерменським договором, підписаним з переможеною Австрією 10 вересня 1919 р. А 4 червня 1920 р. був підписаний Тріанонський мирний договір, який визначав кордони Угорщини і, відповідно, західні кордони Румунії.

Радянська сторона офіційно не визнала не тільки анексію Бессарабії, але і входження до складу Румунії Буковини. Так, уряд Української РСР 1 (2) травня 1919 р. звернувся до Румунії з ультимативною нотою, в якій ставив умову припинити окупацію Буковини румунськими військами: «Українська Соціалістична Радянська Республіка

пов'язана з Буковиною не тільки солідарністю, що об'єднує маси робітників усіх країн, а й етнографічним зближенням значної частини населення, найрішучішим чином протестує проти насильства румунського уряду над волею населення Буковини і доводить до відома уряду Румунії, що уряд Української Соціалістичної Республіки твердо вирішив всіма способами охороняти право робітників і селян Буковини на національну незалежність» [21, с. 130].

На радянсько-румунській конференції у Відні в 1923 р. радянська делегація (М. Крестінській і Левицький) домагалася для Буковини права на самовизначення. У 1924 р. Х. Раковський на останньому засіданні радянсько-англійської конференції проголосив декларацію, в якій говорилося про те, що приєднання Буковини до Румунії стало грубим порушенням міжнародного договору 1916 р., і домагався для Буковини права на самовизначення: «За допомогою союзників і зокрема британського уряду Румунія отримала за Сен-Жерменським угодою ще й інші території, заселені українцями, а саме: північно-східну частину Буковини. Цей акт насильства з боку Румунії суперечить договору, підписаному між Румунією, Росією та іншими союзниками 4 серпня 1916 р. Іменем радянського уряду радянська делегація рішуче протестує проти акту насильства Румунії за допомогою союзників. Буковинському населенню потрібно дати право самому визначити свою долю» [21, с. 130]. Зазначений документ цікавий ще й тим, що в 20-х рр. минулого століття українська радянська сторона ставила питання тільки про північно-східну частину Краю (у той час як західна історіографія намагається приписати радянським вимогам їх поширення на всю і Північну, і Південну Буковину). Реальна можливість для радянської сторони вирішити на свою користь давній територіальний спір з Румунією виникла лише на самому початку Другої світової війни. Ця можливість ґрунтувалася на співпраці з іншими великими державами, причому не тільки з нацистською Німеччиною, а й з буржуазно-демократичною Великобританією і фашистською Італією.

Висновки. De lege lata – з точки зору чинного в 1918–1940 рр. міжнародного права румунська окупація Бессарабії не могла бути легітимізована ні ініціативою Сфатул Церій, ні рішеннями Версальської конференції про передачу регіону Румунії. *Nemo ad alterum plus iuris transferre potest quam ipse habet* (лат.) – Ніхто не може передати більше прав, ніж має їх сам. Росія у Версалі представлена не була і не розглядалася як переможена держава, чию територію держави-переможці мали б право шматувати. І навпаки – румунський титул на Буковину,

включаючи і північну її частину, був цілком легітимним, його придбання відповідало нормам *ius cogens* тодішнього старого міжнародного права, хоча й перебувало в суперечності з правом націй на самовизначення (норма *ius cogens* вже т.зв. нового міжнародного права).

1. Яровий В. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн ХХ століття: підручник для вищ. навч. закл. / В. Яровий. – К.: Генеза, 2005. – 816 с.

2. Головин Н.Н. Военные усилия России в мировой войне / Н.Н. Головин. – М.: Кучково поле, 2001. – 434 с., с. 170; Виноградов В.Н. Румыния в годы первой мировой войны / В.Н.Виноградов. – М.: Наука, 1969. – 272 с.

3. Franta pentru unirea tutor romanelor // Glasul Bukovinei. – 1918. – 24 noiembrie. (№ 10).

4. Мельтюхов М. Освободительный поход Сталина / М. Мельтюхов. – М.: Изд-во «Эксмо», 2006. – 511 с.

5. Документы внешней политики СССР. Том первый. – М.: Госполитиздат, 1957. – 771 с.

6. История Румынии. 1918–1970 / редколлегия: Н.И. Лебедев (отв. ред.) и др. – М.: Наука, 1970. – 742 с.

7. Адамчук І.Г. Боротьба за державно-територіальний статус Північної Буковини, Акерманського, Ізмаїльського і Хотинського повітів Бессарабії, острова Зміїного та Закарпатської України у 1917–1947 рр.: Історико-правове дослідження / І.Г. Адамчук. – К.: Атіка, 2007. – 159 с.

8. Дюкарев В.В. Приднестровье (прошлое, настоящее, будущее). Дубоссары 1989–1992 гг. За кулисами политики / В.В. Дюкарев. – Тирасполь: Упр. полиграфиздат ПМР, 2000. – 416 с.

9. Международная политика новейшего времени в договорах, нотах и декларациях. – Ч. III. Выпуск 2. Акты дипломатии иностранных государств. – М., 1929. – 367 с.

10. Cobban A. The National State and National Self-Determination. – New-York: Thomas J. Crowell Co, 1969. – 309 p., Index (Total –318 p.).

11. Документы внешней политики СССР. Том третий. 1 июля 1920 г. – 18 марта 1921 г. – М.: Госполитиздат, 1959. – 723 с.

12. Документы внешней политики СССР. Том первый. – М.: Госполитиздат, 1957. – 771 с. – С. 66–67, 90, 241–242, 248–249; Документы внешней политики СССР. Том второй. – М.: Госполитиздат, 1958. – 723 с. – С. 66, 148–151, 171–172; Документы внешней политики СССР. Том третий. – М.: Госполитиздат, 1959. – 723 с. – С. 312; Документы внешней политики СССР. Т. 4. – М.: Госполитиздат, 1960. – 836 с. – С. 488–492 та ін.

13. Копанский Я.М. Советско-румынские отношения: 1929–1934 гг. От подписания Моск. протокола до установления дипломатических отношений / Я.М. Копанский, И.Э. Левит. – М.: Наука, 1970. – 187 с.

14. Международная политика новейшего времени в договорах, нотах и декларациях. – Ч. III. От снятия блокады с Советской Россией до 10-летия Октябрьской революции. Вып. 1. Акты советской дипломатии. – М., 1928. – 430 с.

15. История дипломатии. Т. 3. – М.-Л.: Госполитиздат, 1945. – 883 с.

16. Лебедев И.И. СССР в мировой политике, 1917–1982 / И.И. Лебедев. – 2-е изд., доп. – М.: Междунар. отношения, 1982. – 366 с.

17. Буковина, її минуле і сучасне / під ред. Д. Квітковського, Т. Бриндзана, А. Жуковського. – Париж; Філадельфія; Детройт: Зелена Буковина, 1956. – 965 с. – С. 321; Micu S. Istoria Romanilor / S. Micu. – Bucuresti: Editura Fundatiei Romania de Maine, 1995. – Vol. 1. – 290 p. – P. 29–30.

18. Lupescu I. Monumentele unirii / I. Lupescu. – Bucuresti: Editura politica, 1985. – 228 p.

19. История Румынии: пер. с рум. / [И. Болован, И.А. Поп (координаторы) и др.]. – М.: Весь мир, 2005. – 680 с.

20. Sapca F. Diplomatia Americana si problema Bucovinei / F. Sapka // Tara Fagilor. – 1996. – P. 40–44.

21. Канюк С.І. Буковина в румунській неволі / С.І. Канюк. – Харків: Державне видавництво України, 1930. – 134 с.

Макарчук В.С., Рудый Н.Я. Восточные границы междувоенной Румынии (1918–1940 гг.): аспекты международного права.

Рассматриваются исторические предпосылки и фактические обстоятельства территориального расширения Румынского Королевства на Восток, осуществленные Бухарестом на исходе Первой мировой войны, а также соответствие внешнеполитической активности Румынии того времени нормам действующего международного права.

Ключевые слова: Бессарабия, Буковина, Версальская конференция, система Версальских договоров, старое международное право, новое международное право, право наций на самоопределение.

Makarchuk V.S., Rudyi N.Y. Eastern borders of inter-war Romania (1918–1940): aspects of international law.

The historical background and factual circumstances of the territorial expansion of the Romanian Kingdom to the East, executed by Bucharest at the end of the World War I, and the compliance of outer political activities of Romania at that time with the existed contemporary norms of international law are considered.

Key words: Bessarabia, Bukovina, the Versailles Conference, the system of the Versailles Treaty, old international law, new international law, the right of nations to self-determination.

Стаття надійшла 7 лютого 2013 р.